

PRAVDA

ÚŽASNÁ 25. ZEMĚPLOCHA

TERRY PRATCHETT

Kirby

Pravda

Vyšlo také v tištěné verzi

Terry Pratchett

Pravda – e-kniha

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

Copyright © 2000 by Terry and Lyn Pratchett

Translation © 2002 by Jan Kantůrek

Cover © 2000 by Josh Kirby

First published in Great Britain 2000 by Doubleday.

Všechna práva vyhrazena. Žádnou část této knihy není
dovoleno použít nebo jakýmkoliv způsobem reprodukovat
a šířit bez souhlasu nakladatele.

ISBN tištěné knihy: 978-80-7197-191-7

ISBN ePUB: 978-80-7197-835-0

ISBN MOBI (Kindle): 978-80-7197-835-0

ISBN PDF: 978-80-7197-835-0

AUTOROVA POZNÁMKA

Občas musí i autor fantastických románů poukázat na neuvěřitelné skutečnosti. Způsob, jakým se Ankh-Morpork vypořádal s problémy záplav (viz str. 288 a dále), je až neuvěřitelně podobný tomu, jak se se stejnými potížemi vypořádalo město Seattle ve státě Washington, a to na konci devatenáctého století. Skutečně. Zajedťte se tam podívat. A když už tam budete, ochutnejte tamní specialitu – směsku ze škeblí.

Ta zpráva se rozletěla městem jako lesní požár (který v posledních letech Ankh-Morporkem poletoval skutečně velmi často, přesněji řečeno od chvíle, kdy se jeho obyvatelé seznámili s výrazem „pojištění proti ohni“).

Trpaslíci umějí změnit olovo ve zlato...

Bzučela zatuchlým vzduchem čtvrti alchymistů, kteří se pokoušeli o tutéž věc už celá staletí a stále bez úspěchu, ale byli si jisti, že to dokáží už zítra, například, a když ne, tak příští úterý, ale v nejhorším každopádně do konce tohotohle měsíce.

Vyvolala pochopitelně různé dohady mezi mágy Neviditelné univerzity, protože ti *uměli* proměnit jeden prvek ve druhý, což bylo skvělé za předpokladu, že vám nevadilo, že se nazítří vrátily do svého původního stavu. Ale k čemu potom byla taková hříčka dobrá? Kromě toho většina prvků byla šťastná, že jsou tím, čím jsou.

Zpráva se dokázala vmezeřit i v uši členů Cechu zlodějů, které byly většinou tak napuchlé a zjizvené, že se podobaly kvěťáku, a někdy dokonce chyběly docela. Příslušníci cechu si začali brousit páčidla. Koho zajímá, *odkud* zlato pochází?

Trpaslíci umějí změnit olovo ve zlato...

Zpráva se samozřejmě donesla i k chladným, ale nadmíru bystrým uším Patricije. Nedonesla se k nim jen tiše, ale především neuvěřitelně rychle, protože kdyby se k vám důležité zprávy donesly až jako k druhému, nezůstali byste vládcem Ankh-Morporku dlouho. Povzdechl si, udělal si písemnou poznámku a tu pak přidal k celé řadě dalších poznámek.

Trpaslíci umějí změnit olovo ve zlato...

Zpráva se donesla až ke špičatým uším trpaslíků.

„To že umíme?“

„Jak to mám, k sakru, vědět? *Já* to neumím!“

„No jo, jenže kdybys to uměl, stejně bys to neřek. Teda *já* bych to rozhodně neřek, kdybys to uměl.“

„A umíš to?“

„Ne!“

„Ah-*háá!*“

Ta zpráva se donesla i ke členům Noční hlídky Městské stráže, a to ve chvíli, kdy sloužili u městské brány, asi kolem desáté hodiny té ledové noci. Služba u ankh-morporské brány nebyla nijak namáhavá, žádné vybírání poplatků nebo něco podobného, šlo především o to, odmávnout všechno, co chtělo dovnitř, i když téhle temné noci, plné mrazivé mlhy, byl provoz minimální.

Posádka se choulila v závětrí jednoho pilíře brány a dělila se o jednu navlhlou cigaretu.

„Nemůžeš proměnit něco v něco jiného,“ prohlásil desátník Nóblhóch s přesvědčením. „Alchymisti už to zkoušejí celý roky.“

„Všeobecně dokážou proměnit dům v černou díru do země,“ odporoval mu seržant Tračník.

„No dyť právě o tom mluvím,“ trval na svém desátník Nóblhóch. „Prostě to nejde. Má to co společného s tím... s elementama. Teda to jako s prvka. Řek mi to jeden alchymista. Všechno je udělaný z prvků, chápeš? Země. Voda. Vzduch. Oheň. Dokonce i... všechno. Zná má věc. Všechno je má v sobě namíchaný tak, aby to bylo akorát.“

Po tomto prohlášení zadupal nohama, aby si je trochu zahřál.

„Kdyby bylo možný proměnit olovo na zlato, dělal by to každý,“ dodal.

„Mágové to dokážou,“ odporoval mu seržant Tračník.

„No jó, *kouzla*,“ zabručel Noby s despektem.

Z kotoučů nažloutlé mlhy vydrkotal velký dvoukolák a vjel pod oblouk. Jeho kola rozstříkla vodu jedné z početných louží, tak charakteristických pro ankh-morporské silnice, a voda zbrotila seržanta Tračníka od hlavy k patě.

„Zasraný trpaslíci,“ ucedil postižený mezi zuby, zatímco vůz pokračoval dál do města. Bylo ale vidět, že se snaží, aby nebručel příliš nahlas.

„Že jich ten vůz ale tlačila pěkná smečka,“ zamyslel se nahlas desátník Nóbhlóch. Skřípající dvoukolák se vzdaloval a zanedlouho zmizel v ohybu ulice.

„Asi si vezli všechno to zlato,“ ušklíbl se Tračník.

„Haha. Jo. To bude vono.“

Ta zpráva dorazila i k uším Mikuláše ze Slova a tam se, v jistém smyslu, zastavila, protože si ji poctivě zapsal.

Bylo to jeho zaměstnání. Lady Margolotta Überwaldská mu za jeho zprávy posílala pět tolarů měsíčně. Ovdovělá vévodkyně z Quirmu mu také posílala pět tolarů. Stejně tak král Verence z Lancre a několik dalších vznešených a vládnoucích hlav z hor Beraní hlavy. Právě tak jako seríf z Al-Kali, i když v jeho případě činil plat půl vozu fíků dvakrát do roka.

Konec konců, přemítal, má se docela dobře. Jediné, co musí udělat, je šikovně napsat jeden dopis, pak ho pečlivě a obráceně překopírovat na kus zimostrázového dřeva, které mu dal pan Rezánek, rytec z ulice Mazaných řemeslníků, a nakonec zaplatit panu Rezánkovi dvacet tolarů za to, aby opatrně odstranil dřevo, na němž nejsou písmena, a udělal deset otisků na archy papíru.

Samozřejmě se to musí provést nejen chytře, ale především promyšleně. Je třeba vynechat tam na různých místech mezery, třeba za slovy „Mému vzácnému klientu...“, jež podle potřeby později doplní. Navzdory poměrně vysokým výrobním nákladům mu stále ještě zůstávalo o něco více než třicet tolarů měsíčně za práci, kterou zvládl během jednoho dne.

Mladý muž, který neměl celkem žádné závazky, mohl v Ankh-

Morporku s třiceti nebo čtyřiceti tolary měsíčně docela slušně vyjít. Fíky vždycky prodal, protože ač bylo teoreticky možné žít se jen fíky, každý z vás by si velmi brzo přál, aby to nezkoušel.

Kromě toho se vždycky tady či tam našla nějaká doplňková sumička. Svět dopisů byl pro mnoho obyvatel Ankh-Morporku něco nepatřičného, uzavřená a tajemná papírová krajina, a když se objevila nutnost *spáchat* některé z činů na papíře, mnohý z nich vystoupal po praskajících dřevěných schodech kolem cedulky s nápisem „Mikuláš ze Slova: Psané věci“.

Tak například trpaslíci. Přicházeli do města neustále, aby tam hledali práci a obživu. První, co po příchodu do města udělali, bylo, že poslali domů dopis a v něm vypsali, jak dobře si vedou a jak skvěle se jim daří. Tohle byla situace a dokument, jejichž obsah se dal z větší části předvídat, protože i kdyby byl diskutovaný trpaslík v takové nouzi, že by byl přinucen povečeřet vlastní helmu, nebyl by to domů napsal. Proto nakonec Mikuláš vymámil z pana Rezámk se slevou několik tuctů otisků standardního dopisu, který stačilo doplnit na vynechaných místech, aby dokonale vyhovoval požadavkům.

Všude v horách si pyšní trpasličí rodiče dodnes schovávají mezi rodinnými památkami dopisy, které znějí nějak takto:

Vážení [tatínku a maminko!]

Oznamuji vám, že jsem do města dorazil v pořádku a ubytoval jsem se v [čísle 109, v ulici U kotvy a ráhna]. Všechno je zatím v pořádku. Sehnal jsem si zaměstnání a pracuji u [pana Kolíka A. S. P., obchodního podnikatele,] a věřím, že už brzo začnu vydělávat obrovské sumy peněz. Mám na paměti všechny vaše dobré rady, nepiju, nechodím do barů, ani se nemíchám mezi trolly. No tak to už bude skoro všechno, protože už musím jít, a těším se na to, až znovu uvidím vás a [Amálii], váš milující syn

[Tomáš Vrcholzłom]

... který se při diktování většinou už trochu potácel. Bylo to snadno vydělaných dvacet pencí a jako dodatečnou službu Mikuláš přistříhl výrazivo charakteru klienta a dovolil mu zvolit si vlastní interpunkci.

Tohoto konkrétního večera, zatímco venku řádila plískanice a v okapu pod jeho oknem bublala voda, seděl Mikuláš ve své malé kanceláři nad Cechem kejklřů a zaklínačů a soustředěně psal a napůl ucha naslouchal onomu beznadějnému, ale horlivému katechismu studentů zaklínačů, kteří si v přízemí odbývali večerní hodinu.

„... dávejte pozor! Připraveni? Dobrá. Vejce. Sklenka...“

„Vejce. Sklenka,“ opakovala třída polohlasně.

„... Sklenka. Vejce...“

„Sklenka. Vejce...“

„... Kouzelné slovo...“

„Kouzelné slovo...“

„Fazammm. Jak slyšíte. Ahahahaha...“

„Faz-ammm. Jak slyšíte. Ahahahaha...“

Mikuláš si přitáhl další aršík papíru, přiřízl si nový brk, na okamžik upřel pohled na protější stěnu a pak se dal do psaní:

A nakonec, spíše jako zajímavost; ve městě se začalo říkat, že trpaslíci přišli na způsob, jak proměnit olovo ve zlato, i když nikdo neví, kde se ta fáma vzala. Trpaslíci, kteří se pohybují městem na cestě za svými každodenními povinnostmi, musí poslouchat různé uštěpačné poznámky jako například: „Nazdar, pidižvíci, co kdybyste předvedli, jak děláte nějaký to zlato?“ Ovšem to většinou dělají jenom nováčkové ve městě, protože všichni starousedlíci už vědí, co se stane, když trpaslíka nazvete „kraťas“, „mrňava“ nebo „pidižvík“, tj. jste prakticky nebožtík.

Váš uctivý služebník

Mikuláš ze Slova

Vždycky rád končil své dopisy na trochu veselejší notu.

Pak si na stůl položil destičku zimostrázového dřeva. Zapálil ještě jednu svíčku a položil dopis lícem na dřevo. Poté ho začal přejíždět rychlými pohyby vypuklou částí lžice, a tak přenesl inkoust na dřevo. V tom okamžiku bylo třicet tolarů a taková dávka fíků, že by vám z nich bylo rozhodně špatně, stejně jistých, jako kdyby ležely v bance.

Večer to odnese panu Rezámkovi, zítra po příjemném obědě si vyzvedne obtahy a s trochou štěstí je do poloviny týdne všechny odešle.

Mikuláš si oblékl plášť, dřevěnou destičku pečlivě zabalil do kusu voskovaného papíru a vyšel do mrazivé noci.

Svět vznikl ze čtyř základních elementů: je to země, vzduch, oheň a voda.

To je skutečnost, kterou zná i desátník Nóblhóch. Jenže není tak docela přesná. Existuje i pátý element. Všeobecně se mu říká překvapení.

Tak například trpaslíci přišli na to, jak proměnit olovo ve zlato tou složitější cestou. Rozdíl mezi *jejich* způsobem a tou snazší cestou spočívá v tom, že ta složitější funguje.

Trpaslíci postrkovali svou přetíženou dvoukolovou káru ulicí a napínali oči kupředu do mlhy. Na voze se tvořila jinovatka a trpaslíkům visely z vousů rampouchy.

Ted' už chyběla jenom jedna větší zamrzlá kaluž.

Staré dobré Štěstí. Na to se můžete *spolehout*.

Mlha houstla a tlumila nejen každé světlo, ale i zvuk. Seržantu Tračníkovi i desátníku Nóblhóchovi bylo jasné, že žádná tlupa barbarů dnes v noci do svého cestovního plánu přepadení Ankh-Morporku nezahrne. Členové hlídky jim to ani neměli za zlé.

Zavřeli bránu. Nebyla to zdaleka tak významná činnost, jak

se mohlo na první pohled zdát, protože klíče od městských bran už se dávno poztrácely a ti, kdo dorazili k branám později, obvykle házeli malé kamínky na okna domků postavených na vrcholu hradeb a dělali to tak dlouho, dokud nenarazili na spřízněnou duši nebo kamaráda, který jim doběhl zvednout závoru. Všeobecně se předpokládalo, že barbarští nájezdníci nebudou vědět, na které okno mají házet.

Pak se oba strážní vydali rozbahněnými ulicemi, padajícím sněhem a deštěm k Vodní bráně, jíž měla řeka Ankh tu čest vstupovat do města. Ve tmě nebylo vodu vidět, ale občas pod mostem proplul duchu podobný nepravidelný bílý tvar. Byly to ledové kry.

„Moment,“ ozval se Noby, když se chopili rukojetí navijáku, kterým se spouštěly mříže. „Tam dóle něco je.“

„V řece?“ podivil se Tračník.

Napnul sluch. Hluboko dole zaslechl zaskřípění vesel.

Seržant Tračník přiložil dlaně k ústům a vyrazil ze sebe tradiční varovný pokřik Hlídky.

„Hej! Vy tam!“

Na okamžik se rozhostilo ticho, přerušované jen svistem větru a bubláním vody. Pak se ozval hlas: „Co je?“

„To jako útočíte na město, nebo co?“

Další odmlka. Pak od vody:

„Nebo co?“

„Co nebo co?“

„Jaké byly ty další možnosti?“

„Nepokoušej se mě zmást... Ptám se, jestli *vy*, tam dole v tom člunu, se pokoušíte *obsadit* tohle *město*!“

„Ne.“

„Tak dobrá,“ přikývl Tračník, který za noci, jako byla tahle, ochotně uvěřil danému slovu onoho člověka. „V tom případě si pospěšte, protože právě spouštíme mříže.“

Po chvilce se začal znovu ozývat rytmický skřípot vesel a ten se zanedlouho ztratil někde po proudu.

„Myslíš, že to stačilo, jen tak se jich *zeptat*?“ nadhodil nejistě Noby.

„No, oni by to snad měli vědět nejlíp, nemyslíš?“ odpověděl mu Tračník.

„To jo, jenže –“

„Byla to jen malá loďka, Noby. Samozřejmě, pokud se ti ale chce jít celou tu cestu dolů, až k těm schodům na molu, krásně pokrytým ledem...“

„Nechce, seržo.“

„Tak co kdybychom se vrátili na strážnici, hm?“

Mikuláš si už na počátku cesty k rytci Rezámkovi musel ohrnout límec kabátu. Obvykle živé ulice teď byly opuštěné a prázdné. Dnes se venku pohybovali jen lidé s neodkladnými povinnostmi. Jak se zdálo, blížila se opravdu velmi ošklivá zima, směska mrznoucí mlhy, sněhu a vlezlého, všudypřítomného ankh-morporského smogu.

Jeho pohled zachytil malé osvětlené místo u budovy Cechu hodinářů. V záři se čtala temná silueta malé nahrbené postavy.

Mlčky procházel kolem.

Ozval se hlas plný beznaděje: „Horký páreček? V rohlíku?“

„Pan Kolík?“ zkusil to v chůzi Mikuláš.

Kolík Aťsepicnu, nejneúspěšnější ankh-morporský podnikatel v malém, se zadíval na Mikuláše přes svůj přenosný krámek – velký tác s příslušenstvím, který měl pověšený na krku. Sněhové vločky se syčením mizely v tuhnoucím tuku.

„Jste venku hodně pozdě, pane Kolíku,“ vedl společenskou konverzaci Mikuláš.

„Aha, to je pan ze Slova. Obchodu s uzenkama nastaly zlé časy,“ odpovídal Kolík.

„Chápu,“ přikývl Mikuláš. „Z tenkejch holt tlustý neuděláte, co?“ Tuhle poznámku by si nedokázal odpustit ani za sto tolarů a lodní náklad fíků.

„Naprosté období propadu v oblasti potravinářské výroby

a trhů,“ oznamoval Kolík, který byl natolik ponořen do vlastních chmur, že si toho nevšiml. „V posledních dnech jsem neobjevil jediného člověka, který by byl ochoten koupit si uzenku v rohlíku.“

Mikuláš se podíval na podnos. Pokud Kolík Aťšepicnu prodával teplé uzenky, bylo to jisté znamení, že některý z jeho mnohem ambicióznějších podniků odplul nenávratně po vodě. Prodej horkých uzenek z podnosu byl základní Kolíkův podnik, jakási životní jistota, z níž se ovšem neustále snažil vyšvihnout výše a do níž se zase vždy vracel, když mu nevyšel další nejnovější podnik. Byla to škoda, protože Kolík byl výjimečně schopný prodejce horkých párků. Když vezmeme v úvahu kvalitu a původ jeho uzenek, nic jiného mu ani nezbyvalo.

„Přál bych si, abych měl tak dobré vzdělání jako vy,“ rozvíjel sklíčeně Kolík Aťšepicnu dál své úvahy. „Hezká klidná práce doma, člověk nemusí zvedat nic těžkého. Našel bych si svou nicku, jen kdybych měl slušný vzdělání.“

„Jakou nicku?“

„Vyprávěl o nich jeden z mágů,“ podíval se na něj Kolík. „Všechno má svou nicku. Chápete? Místo, kde by věc nebo člověk měl být. Místo, který pro něj bylo připravený jako díra ve zdi.“

Mikuláš přikývl. Se slovy mu to opravdu šlo. „Niku?“ nadhodil.

„Jo, to je vona,“ povzdechl si Kolík. „Zaspal jsem, když se začaly objevovat semaforey. Nevšiml jsem si, že se blíží příležitost. Pak už vidíte jen, jak na nich každé rejžuje. Obrovský prachy. Až příliš velký na mou krevní skupinu. Ale mohlo se mi dařit docela dobře s Fu'Shooyem. Akorát že jsem měl ztracenou smůlu.“

„Musím říci, že jsem se doopravdy cítil mnohem bezpečněji, když jsem si tu židli postavil jinam.“

Ta rada ho stála dva toлары a k tomu ještě dostal příkaz nezvedat deklík na záchodě, aby do něj spodem nevlétl Drak neštěstí.

„Vy jste byl můj první zákazník a já vám za to děkuji,“ pokračoval.

čoval Kolík. „Byl jsem na to kompletně připravený. Měl jsem Kolíkovy zvonečky, Kolíkova zrcátka, všechno vypadalo eňo ňůňo – tedy, chtěl jsem říct, bylo učiněno všechno k maximálnímu souladu věcí a pak najednou... prásk ho! Zase ta moje nešťastná špatná karma, jako vždycky.“

„No, každopádně to trvalo skoro týden, než byl pan Podejvic zase schopen chůze,“ upozorňoval ho Mikuláš. Případ Kolíkova *druhého* zákazníka se mu velmi hodil do posledního zpravodajského dopisu, takže se mu ty dva toлары vlastně vyplatily.

„Jak jsem měl vědět, že Drak neštěstí *skutečně* existuje?“ zachmuřil se Kolík.

„Já si myslím, že žádný neexistoval, dokud jste ho nepřesvědčil, že nějaký skutečně existuje,“ ušklíbl se Mikuláš.

Kolík Aťsepícnu se poněkud obveselil. „Hm, říkejte si, co chcete, ale já byl vždycky dobru v prodávání nápadů. Nedokázal bych vás přesvědčit, že právě v tomhle okamžiku je to jediné, po čem toužíte, párek v rohlíku?“

„Víte, já spěchám, protože musím donést tenhle balíček k –“ začal Mikuláš. Pak dodal: „Neslyšel jste někoho vykřiknout?“

„Taky tady někde mám nějaký studený pirohy s vepřovou náplní,“ bručel Kolík a horlivě se přehraboval ve věcech na tácu. „Mohu vám je nabídnout za neprekonatelnou cenu, tři za –“

„Jsem si naprosto jistý, že jsem něco zaslechl,“ neposlušal ho Mikuláš.

Kolík naklonil hlavu ke straně. „Něco jako dunění?“

„Jo.“

Mlčky upírali pohledy do kotoučů pomalu se převalující mlhy, které zaplňovaly celou Broad Way neboli Širokou cestu.

Kotouče mlhy se pak v jednom kratičkém okamžiku změnily v dvoukolovou káru, pokrytou plachtou, která se nezadržitelně a velmi rychle pohybovala kupředu...

Poslední, co si Mikuláš pamatoval předtím, než z noční temnoty něco vyletělo a udeřilo ho přímo mezi oči, byl výkřik: „Zastavte lis!“

Ta šeptanda, kterou Mikuláš svým perem přišpendlil na list papíru jako motýla na korkovou podložku, se nedostala k uším několika lidí, kteří měli na mysli jiné, daleko temnější věci.

Malá veslice klouzala po syčících vodách řeky Ankh, které se za ní pomalu zavíraly.

Nad vesly se skláněli dva muži. Třetí seděl na špičaté zádi. Občas promluvil.

Říkal věci jako například: „Lechtá mě v nose.“

„No, budete muset počkat, dokud tam nedorazíme,“ odpovídal mu jeden z veslujících.

„Mohli byste mě pustit protáhnout. Fakticky to strašně lechtá. Jsem celej ulechtanej.“

„Pustili jsme vás na břeh, když jsme se stavovali na obědě.“

„Jenže to mě to ještě nelechtalo.“

Teď se ozval druhý veslující: „Nemám ho praštit do tý jeho -aný hlavy a -anýho nosu tady tím -aným veslem, pane Zichrhajc?“

„Skvělý nápad, pane Tulipáne.“

Ze tmy se ozval tupý úder.

„Au.“

„Tak a teď už ticho, příteli, nebo pustím pana Tulipána ze řetězu!“

„A to je -aně pravda.“ Pak se ozval zvuk, jako když se rozeběhla velká pumpa, nebo snad čerpadlo.

„Moment! Jen pomalu s tím pitím, ano?“

„No, zatím mě to ještě – nezabilo, pane Zichrhajc.“

Člun pomalu doklouzal po hladině k malému, málo používanému přístavišti. Vysoká postava, která byla v poslední chvíli středem zájmu pozornosti páně Zichrhajcovy, byla vytažena jako balík na pobřeží a vlečena dál uličkou.

O chvílku později zazněl zvuk vozu, který rychle slábl ve tmě.

Zdálo se zcela nemožné, aby právě v tuhle hodinu a v tomhle počasí celou operaci zahlédla byt' jediná lidská duše.

A přesto tomu tak bylo. Vesmír žádá, aby bylo pozorováno *všechno*.

Ze stínů nedaleké uličky se vyšourala příhrbená postava. Po jejím boku dost nejistě klopýtalo mnohem menší „cosi“ na čtyřech nohách.

Obě postavy pozorovaly odjíždějící kočár, který se rychle ztrácel v houstnoucím sněhu.

Menší stín pak řekl: „Ale, ale, ale! To je ale věc! Člověk, svázaný a s kápí na hlavě. Zajímavý, co?“

Vyšší postava jen příkyvovala. Měla na sobě obrovský, těžký zimník, o několik čísel větší, než jaký by jí padl, a plstěný klobouk, který čas a počasí přemodelovaly do měkkého kužele, jenž dokonale přilnul k hlavě.

„Zapaprč,“ řekla menší postavě. „Došky a gatě, vyrazit toho velkého chlapa. Řikal jsem jim to. Řikal. Tisíciletá ruka a kreveťa. Vyprdnoutsenato.“

Po krátké odmlce sáhla postava do kapsy a vytáhla uzenku, kterou přelomila na dva kusy. Jeden kousek zmizel pod převisem klobouku a druhý postava hodila malé postavičce, která obstarávala větší část hovoru, nebo přesněji řečeno většinu *rozumného* hovoru.

„Připadá mi to jako nějaká pěkně špinavá záležitost,“ prohlásila menší postava, která měla čtyři nohy.

Oba společníci mlčky konzumovali uzenku. Pak se vydali do noci.

Zdálo se, že stejně jako nedokáže holub kráčet, aniž by kýval hlavou, nedokázala větší postava jít, aniž by si k tomu tiše a nepřítomně nepobrukovala.

„Já jim to *řikal*. *Řikal* jsem jim to. Tisíciletá ruka a kreveťa, řek jsem. Řek jsem. Řek. Oh, ne. Jenže voni akorát utekli. *Řikal* jsem jim to. Vysrat se na ně. Dvevní schod. *Řikal* jsem to, říkal, říkal. Zuby. Jakse menuje ten čas, řek jsem, *řikal* jsem jim, já za to nemůžu, abychřekpravdu, řeksempravdu, to dá rozum...“

Ta zpráva se mu donesla k uším až později, ale to už byl její součástí.

Co se týče pana Zichrhajce a pana Tulipána, jediné, co o nich potřebujete vědět v tomto okamžiku, je, že patří k těm lidem, kteří vás oslovují „příteli“. Takoví lidé obvykle vůbec nebývají přátelští.

Mikuláš otevřel oči. Oslepl jsem, napadlo ho.

Pak pohnul příkrývkou.

A hned potom ho udeřila bolest.

Byla to ostrá a neodbytná bolest, která měla centrum přímo nad očima. Opatrně zvedl ruku. Zdálo se, že má na čele šrám a něco, co mu na omak připadalo jako prohlubeň v mase, pokud ne přímo v kosti.

Posadil se. Byl v malém pokojíku se zkosenou střechou. Spodní okraj malého okna lemovala návěš špinavého sněhu. S výjimkou lůžka, které se skládalo z matrací a pokrývky, byl pokojík prázdný. Pak domem otrásl jakýsi náraz. Ze stropu spadla prška prachu. Mikuláš vstal, tiskl si při tom ruku na čelo a nejistým krokem se vydal ke dveřím. Ty ho přivedly do většího pokoje, nebo přesněji do jakési dílny.

Při dalším úderu mu zachřestily zuby.

Mikuláš se pokusil zaostřit pohled.

Místnost byla plná trpaslíků, kteří se hemžili kolem dlouhých pracovních stolů. Na vzdálenějším konci místnosti se jich celá skupina tlačila kolem něčeho, co vypadalo jako složitý tkalcovský stav.

Jeho rameno se pohnulo a domem znovu otráslo zadunění.

Mikuláš si opatrně ohmatával čelo. „Co se stalo?“

Nejbližší trpaslík se na něj podíval a s naléhavým výrazem strčil loktem do svého kolegy. Ten zase strčil loktem do *svého* souseda, a tak strkání loktem rychle oběhlo celou místnost, která se vzápětí naplnila opatrným tichem. Na Mikuláše vrhlo tvrdé pohledy přinejmenším tucet zasmušilých trpaslíků.

Nikdo se nedokáže dívat tvrději než trpaslík. Možná je to tím, že je mezi tradiční ocelovou helmicí a plnovousem vidět jen opravdu malý kousek obličeje. Trpasličí výrazy jsou díky tomu mnohem *koncentrovanější*.

„Ehm,“ pokračoval. „Nazdar.“

První rozmrzl jeden z trpaslíků u velkého stroje.

„Tak zpátky do práce, mládenci,“ zvolal, přešel k Mikuláši a upřel mu pohled přímo do rozkroku.

„Jste v pořádku, vaše lordstvo?“ zeptal se.

Mikuláš zamrkal. „Ehm... co se stalo?“ řekl. „Já... pamatuji si, že jsem zahlédl káru, a pak mě něco udeřilo...“

„Ona nám ujela,“ vskočil mu do řeči trpaslík. „A pak z ní vypadl i náklad. Omlouvám se.“

„Co se stalo panu Kolíkovi?“

Trpaslík naklonil hlavu ke straně. „Myslíte toho hubeného muže s uzenkami?“

„Ano. Stalo se mu něco?“

„Myslím, že nestalo,“ odpověděl trpaslík poněkud zdráhavě. „Vím, že prodal mladému Hromsekerovi uzenku v rohlíku.“

Mikuláš se nad tím na okamžik zamyslel. Na neopatrného nováčka číhal v Ankh-Morporku bezpočet pastí.

„Dobrá, a stalo se něco panu *Hromsekerovi*?“

„Asi ano. Právě před chvílíčkou na nás křičel pode dveřmi, že už se cítí mnohem lépe, ale že prozatím přece jen raději zůstane tam, kde právě je,“ odpověděl trpaslík. Sáhl pod regál a s vážným výrazem podal Mikulášovi obdélník zabalený v umaštěném papíře.

„To je vaše, myslím.“

Mikuláš vybalil dřevěnou destičku. Přesně uprostřed, kde ji přejelo kolo ujíždějící káry, byla prasklá a otisk písma byl beznadějně rozmazaný. Smutně si povzdechl.

„Promiňte,“ ozval se trpaslík, „ale k čemu to mělo být dobré?“

„Je to dřevěná deska připravená pro rytce,“ odpověděl mu

Mikuláš. Zapřemýšlel, jak by mohl vysvětlit tuhle věcíčku trpaslíkovi, který byl ve městě nováčkem. „Víte, o čem mluvím? Rytí? Je to... jistý, skoro magický způsob, jak získat větší množství kopií psaného písma. Bohužel, teď budu muset jít a vyrobit novou předlohu.“

Trpaslík na něj vrhl podivný pohled, pak mu vzal destičku z ruky a dlouho ji obracel v prstech.

„Víte,“ snažil se dál Mikuláš, „rytec odřeže všechny ty kousky, které –“

„Máte pořád ještě originál?“ zeptal se trpaslík.

„Prosím?“

„Originál,“ opakoval trpělivě trpaslík.

„Ale jistě,“ sáhl Mikuláš do kapsy kabátu a vytáhl dopis.

„Mohl bych si ho na okamžik půjčit?“

„Proč ne, ale budu ho potřebovat, abych podle něj –“

Trpaslík dopis chvilku pozorně prohlížel, pak se obrátil a udeřil nejbližšího trpaslíka do helmy. Ozvalo se zvučné *dzinn!*

„Deset bodů s dvoubodovým prokladem,“ řekl a podal mu papír. Udeřený trpaslík přikývl a jeho ruce začaly poletovat nad šikmo ležící polici plnou malých přihrádek, z nichž vytahoval nějaké drobné předměty.

„Měl bych se vrátit domů, abych –“ začal Mikuláš.

„Bude to trvat jen chvilku,“ řekl trpaslík, který tady byl, jak se zdálo, náčelníkem. „Jen pojdte tudy, prosím, ano? Tohle by mohlo člověka, jako jste vy, který pracuje s písmem, zajímat.“

Mikuláš ho následoval kolem řady zaměstnaných trpaslíků k mohutnému stroji, který duněl v pravidelných intervalech.

„Aha. To je rytecký obtahovací lis,“ řekl bez zájmu, když se přiblížil.

„Tenhle je trochu jiný,“ upozornil ho trpaslík. „My... my jsme ho poněkud upravili.“ Ze stohu vedle lisu vzal velký arch papíru a podal ho Mikulášovi, který četl:

GUNILLA DOBROHOR and Co.

uctivě žádají o zadávání zakázek
pro svou novou

KOVÁRNU na SLOVA,

která nabízí výrobu mnohočetných otisků
způsobem, jaký zatím nebyl nikde použit!

Přijatelné ceny.

Dům U kbelíku, Třpytná ulice,
z ulice Mlasového dolu
Ankh-Morpork

„Co si o tom myslíte?“ zeptal se trpaslík rozpačitě.

„Vy jste Gunilla Dobrohor?“

„Ano. Co si o tom myslíte?“

„Nó-ó... máte hezké a pravidelné litery, to musím říci,“
přikývl Mikuláš. „Ale pořád nechápu, co je na tom nového.
A tady máte chybu ve slově Melasového, chybí vám tam e.
Budete to muset celé vyřezat znovu, jestli nechcete, aby se vám
lidé smáli.“

„Ukažte?“ řekl Dobrohor. Pak strčil do jednoho ze svých
kolegů.

„Dej mi třícicerovou mínusku e, Caslone*, ano? Díky.“

* Pozn. překl.: Vězte, že tady pan Pratchett dal svým tiskařským
šotkům křestní jména odvozená od jmen známých tiskových písem.
Ta ovšem byla v historii většinou naopak pojmenována po svých
tvůrcích.

Dobrohor vzal do ruky klíč a nástroj vzdáleně podobný ševcovskému šídlu, vylezl na rám lisu, naklonil se dovnitř a chvíli něco kutil v šeru uvnitř stroje.

„Musíte mít ale skutečně skvělé rytce, když dokážou vyřezat písmo tak pravidelné a rovné,“ promlouval zatím Mikuláš k jeho žádům. Teď skoro litoval, že trpaslíka na chybu upozornil. On by si jí pravděpodobně stejně málokdo všiml. Lidé v Ankh-Morporku považovali přesný přepis slov za něco, co je vlastně jakási nástavba navíc. Brali ho stejně jako interpunkci, je jedno, *jak a kam* to napíšete, hlavně, že to tam je.

Trpaslík ukončil svou tajuplnou činnost, ať už to bylo cokoliv, poklepal polštářkem natřeným barvou na něco ve stroji a slezl na zem.

„Víte... ono na tom přesném přepisu“ – *dummp* – „ani tak moc nezáleží,“ řekl Mikuláš.

Dobrohor znovu otevřel lis a podal mu beze slova vlhký arch papíru.

Mikuláš si ho přečetl.

Chybějící „e“ bylo na svém místě.

„Jak jste – ?“ začal.

„Tohle je... jistý, skoro magický způsob, jak získat větší množství kopií psaného písma *rychle*,“ sdělil mu Dobrohor. U lokte se mu zjevil další trpaslík a v rukou držel větší kovový obdélník. Rám byl plný droboučkových kovových písmenek, která byla zrcadlově obrácena. Dobrohor vzal obdélník do rukou a obdařil Mikuláše širokým úsměvem.

„Chtěl byste v tom udělat nějaké opravy, než to vrazíme do lisu? Stačí říct. Budou vám stačit dva tři tucty?“

„Páni...“ vydechl Mikuláš. „Tak tohle je *tisk*, nebo se mýlím?“

Dům U kbelíku byla svým způsobem taverna. Ne že by se tam obchod nějak zvlášť hýbal. Co se týče obchodu, pokud nechceme říci přímo, že to byla ulice slepá, rozhodně měla alespoň

tmavošedý zákal. Málokterý obchod se k ní mohl postavit čelem, protože ulička i celá okolní oblast se skládaly prakticky jen ze zadních dvorků a napůl opuštěných skladišť. Nikdy nikdo nezjistil, proč se ulici říká právě Třpytná. Nic zářivého na ní nebylo. Ani zdaleka.

Kromě toho nazvat Kbelík tavernou nebylo rozhodnutí, jež by ho odsoudilo k zápisu do knihy Velkých obchodních rozhodnutí století. Jejím majitelem byl pan Gouda, hubený a vyschlý človíček, který se usmál, jen když slyšel o nějaké opravdu děsivé vraždě. Už tradičně čepoval malé míry, a aby to hostům vynahradil, zaokrouhloval všechny ceny nahoru a vracel jen to, čeho se návštěvníci dožadovali. Stalo se však, že jeho tavernu si zvolila Městská hlídka jako neúřední policejní hospodu, protože policisté musí pít na místech, kam nikdo jiný nechodí a kde si nemusí připomínat, že jsou policisté.

To byla v jistém směru výhoda. Dokonce ani úředně licencovaní zloději se teď Kbelík neodvážili vyloupit. Policisté viděli neradi, když je někdo ruší v pití. To pak bývali velmi nevrlí. Na druhé straně pan Gouda v životě neviděl větší spolek malých kriminálníčků, než byli ti, kteří nosili uniformu Hlídky. Už během prvního měsíce, od chvíle, co se k němu Hlídka nastěhovala, se na jeho pultě objevilo mnohem víc padělaných peněz a podivných mincí cizích měn než předtím za deset let. Z toho na člověka vážně padala deprese. Jenže popisy některých vražd byly na druhou stranu zase velmi zábavné.

Část peněz na živobytí získával pan Gouda z pronájmu shluku kůlen a sklepů, které přisedaly k taverně v zadní části. Kdysi je krátkou dobu obýval jistý nadšený člověk, který pevně věřil, že jediná věc, již svět skutečně, ale *skutečně* potřebuje, je nafukovací terč na šipky.

Teď však se před Kbelíkem shromáždil dav a četl si jeden z oněch plakátů s drobnou chybou, které Dobrohor přitloukl na vrata. Dobrohor následoval Mikuláše, strhl starou vývěsku a na její místo přibil opravenou verzi.

„Ještě jednou se omlouvám za vaši hlavu. Zdá se, že jsme se vám tam tak trochu otiskli. Takže tohle je pozornost podniku.“

Mikuláš se odplížil domů a snažil se držet ve stínech pro případ, že by potkal pana Rezámka. Pak ale poskládal tištěné verze svého dopisu do obálek a odnesl je ke Sředové bráně, kde je rozdal příslušným poslům. Uvědomil si při tom, že se mu to tentokrát podařilo o několik dní dříve, než počítal.

Poslové na něj vrhali velmi podivné pohledy.

Vrátil se do svého bytu a podíval se na svůj odraz v zrcadle nad umývadlem. Větší část čela mu zabíralo velké písmeno R, které hrálo všemi barvami dokonalé podlitiny.

Omotal si hlavu obvazem.

A to mu pořád ještě zbývalo osmnáct dalších kopií. Najednou ho něco napadlo, a přestože se cítil poněkud troufale, prohlédl si svůj speciální zápisník a vyhledal v něm jména s adresami osmnácti prominentních obyvatel města, kteří by si to pravděpodobně mohli dovolit. Pak ke každé kopii napsal krátký vysvětlující dopis a nabídl tuhle „pravidelnou službu za...“, pak delší dobu přemýšlel a vepsal pečlivě číslici „... částku 5 tol.“ a kopie s dopisy vložil do osmnácti obálek. Samozřejmě, mohl požádat pana Rezámka, aby mu i on udělal další kopie, ale to se mu prostě nezdálo v *pořádku*. Zeptat se starého pána potom, co strávil celý den namáhavým rytím komplikovaných předloh, zda by mu nevyryl ještě jednu předlohu pro zhotovení dalších kopií, Mikulášovi připadalo neuctivé. Na druhé straně ke kouskům kovu a nějakému stroji nebylo třeba chovat žádnou úctu. Stroje nebyly živé.

A tohle byla přesně ta věc, kvůli níž už brzo začnou potíže. A jisté bylo, že nějaké potíže *začnou*. Když vysvětloval trpaslíkům, *kolik* potíží bude, zdálo se, že je jim to zcela lhostejné.

Kočár dorazil k velkému domu ve městě. Otevřely se nějaké dveře a pak se zase zavřely. Vzápětí někdo zaklepal na další dveře. Ty se také otevřely. A zavřely. Kočár se rozjel.

Jeden z pokojů v přízemí byl ověšen těžkými závěsy a záclonami, takže ven pronikal jen ten nejmenší náznak světla. Ze zvuků pronikalo ven sotva rozeznatelné mumlání rozhovoru, ale i ten okamžitě umlkl. Pak někdo převrhl židli a vykřiklo několik hlasů současně.

„To je *on*!“

„Ne, je to jen nějaký trik... že?“

„Ať jsem prokletý!“

„Jestli je to *on*, budeme prokletí všichni!“

Rozruch utichl. A pak začal někdo mluvit velmi chladným a odměřeným hlasem.

„Dobrá. V pořádku. Odveďte ho, gentlemani. Dohlédněte, aby měl ve sklepe pohodlí.“

Ozvaly se kroky. Dveře se otevřely a zavřely.

Ozval se jakýsi hádavý hlas: „Mohli bychom jednoduše nahradit –“

„Ne, to bychom tedy nemohli. Pokud věci chápu, je náš host *naštěstí* mužem s výjimečně nízkou úrovní inteligence.“ V hlase prvního mluvčího bylo něco, co se mu nedalo upřít. Mluvil, jako kdyby odmítnutí nebo nesouhlas byly nejen nemyslitelné, ale přímo nemožné. Byl zvyklý hovořit ve společnosti těch, kdo poslouchají.

„Ale on vypadá přesně tak, jako by mu–“

„Jistě. Překvapující, že? Nesmíme však věci zbytečně komplikovat. Jsme ochránci lží, pánové. My jsme všechno, co stojí mezi městem a zapomenutím, a proto musíme tuhle šanci opravdu využít! Možná, že je Vetinari ochoten připustit, aby se lidé stali v největším lidském městě menšinou, ale řekněme si to upřímně, kdyby padl rukou nájemného vraha, bylo by to poněkud.... hm... nešťastné. Jeho smrt by způsobila bouřlivý zmatek a něco takového se jen velmi špatně ovládá. Všichni víme, že existuje celá řada lidí, kteří by se o jeho smrt výjimečně zajímali. Ne. Existuje ještě třetí cesta. Nenápadné sklouznutí z jednoho stavu do druhého.“

„A co se stane našemu novému příteli?“

„Hm, je známo, že naši zaměstnanci jsou lidé vládnoucí neobyčejnými možnostmi a prostředky, pánové. Jsem si jistý, že si dokáží poradit s mužem, jemuž už nesedí jeho vlastní tvář, co myslíte?“

Místností zazněl smích.

Na Neviditelné univerzitě se věci mírně zadrhly. Mágové bloudili z budovy do budovy a zvedali obličej a pohledy k nebi.

Potíž, samozřejmě, byla v žábách. Ne v dešti žab, který už teď ve městě nebýval tak běžný, ale ve speciálních, exotických žabkách stromových, původem z neprostupných džunglí Klače. Byla to malá, pestře zbarvená a šťastná stvoření, která vylučovala jedny z nejošklivějších jedů na světě. To byl také důvod k tomu, aby byl dozor nad teráriem, v němž si šťastně žily, svěřen studentům prvního ročníku, což vycházelo z neochvějné logiky starších mágů, že pokud by se někomu ze studentů přihodilo něco nepříjemného, nepřišlo by nazmar zbytečně mnoho vzdělání.

Čas od času byla z terária vyjmuta některá vybraná žabka, vložena do malé sklenice, kde se z ní na poměrně krátký okamžik stala skutečně jedna z nejšťastnějších žabek na světě, pak usnula a vzbudila se až v té velké, husté a krásné džungli vysoko na nebesích.

A tak univerzita získala aktivní ingredienci, která se zapracovala do pilulek, a těmi se nakrmil kvestor, který si tak zachoval přičetnost. Tedy, přesněji řečeno, *zdánlivou* přičetnost, protože na staré NU nebylo nic tak docela jednoduché. Ve skutečnosti byl nevyлéčitelně šílený a více méně neustále podléhal různým druhům halucinací. Naštěstí jeho mágští kolegové došli díky vzácně propracovanému systému vedlejšího myšlení k závěru, že celá tahle záležitost se dá velmi snadno vyřešit a jednou provždy zlikvidovat, pokud se jim podaří objevit recept na takové pilule, po nichž by kvestor upadl do halucinač-

ního stavu, v němž by propadl *stihomamu*, že je dokonale *příčetný**.

To celkem fungovalo. Dobrá, možná, že několikrát nezačali právě nejlépe. Jednou si několik hodin myslel, že je knihovnou. Zato teď už měl utkvělou představu, že je kvestorem, a to téměř vyrovnávalo nedůležitý vedlejší efekt, díky němuž trpěl halucinací, že umí létat.

Ano, máte pravdu, samozřejmě že mnoho lidí ve vesmíru trpělo oním nesmyslným přesvědčením, že mohou klidně ignorovat přitažlivost, většinou potom, co pozřeli nějaký místní ekvivalent žabích pilulek. To téměř pravidelně přidělalo nějakou tu práci místním felčarům nebo ohledačům mrtvol a ve městech samozřejmě způsobilo dopravní kolaps dole na ulici.

„Kvestore! Okamžitě, ale opravdu okamžitě nasvištěte ke mně!“ pořvával arcikancléř Vzoromil Výsměšek do megafonu. „Víte, co jsem vám řekl, že vám udělám, když budete létat výš, než jsou hradby!“

Kvestor se lehce snesl na trávník. „Chtěl jste se mnou mluvit, arcikancléři?“

Výsměšek na něj zamával kusem papíru. „Vy jste mi včera chtěl namluvit, že utrácíme bůhvíkolik peněz u rytců, že?“ vyštěkl.

Kvestor přeřadil v duchu své myšlenky na to, čemu se říká přibližně normální rychlost. „To že jsem udělal?“

„No, vy jste řekl, že ‚překračujeme rozpočet‘. To si náhodou vybavuju naprosto přesně.“

Ve zmatené převodovce kvestorovy hlavy se do záběru připojilo několik dalších koleček. „Aha. To ano. Tak tak. Je to tak,“ přikyvoval horlivě. Další stupeň se zachřestěním zapadl na své místo. „Obávám se, že nás to každý rok stojí hotové bohatství. Cech rytců nám –“

„Tady nějaký chlápek říká,“ pokračoval Výsměšek, s očima

* Pozn. autora: *To je zcela běžná halucinace, kterou trpí většina lidí.*

upřenýma na arch papíru, „že nám může dodat deset kopií po tisíci slovech a každou z nich za tolar. Není to levné?“

„Já se obávám, hmm, arcikancléři, že tam muselo při rytí dojít k nějaké chybě,“ zavrtěl kvestor hlavou. Hlas se mu konečně podařilo dostat do onoho hladkého a uklidňujícího tónu, který byl pro jednání s Výsměškem nejvhodnější. „Ta suma by mu nestačila ani na pokrytí ceny zimostroázového dřeva.“

„Tady dál píše,“ šusty, šusty, „ve velikosti deseti bodů.“

Kvestor na okamžik ztratil kontrolu. „Tak to bude nějaký hloupý žert, nějaký výsměšek!“

„Cože?“

„Promiňte, arcikancléři. Chtěl jsem říci, že to není možné. I kdyby někdo vůbec dokázal vyrýt písmo v tak drobném provedení, dřevo by se po několika obtazích zbortilo.“

„Vy toho o těchhle věcech najednou nějak moc víte, nezdá se vám?“

„No, můj prastrýc byl rytcem, arcikancléři. Účet za tisk je hlavní položka, jak víte. Myslím, že jsem schopen celkem přesně posoudit, co a jak, a že jsem dokázal udržet požadavky Cechu rytců na velmi solidní –“

„Nezvou vás na jejich každoroční výroční merendu?“

„Tedy, univerzita, jako jeden z hlavních zákazníků, je zvána na jejich oficiální večeři a já, jako určený zástupce, přirozeně považuji za součást svých povinností –“

„Patnáct chodů, slyšel jsem.“

„– a pochopitelně, mám-li na mysli hladký chod našich přátelských vztahů s ostatními cechy a –“

„A to *nepočítám* ořechy a kávu.“

Kvestor zaváhal. Arcikancléř měl sklony kombinovat dutohlavou hloupost se znepokojivou jasnožívostí.

„Celý problém je v tom, arcikancléři,“ zkoušel to znovu, „že jsme vždycky byli zásadně proti používání pohyblivých liter k magickým účelům, protože –“

„Ano, jistě, o tom já vím,“ přikyvoval arcikancléř. „Ale jak

víte, každý den se objevuje něco nového... formuláře a mapy a tabulky a bůhví co ještě. Vy sám víte nejlépe, že *já* jsem si vždycky představoval kancelář bez papírů –“

„Ano, arcikancléři, proto je také všechny schováváte do zásuvek a v noci je vyhazujete z okna.“

„Čistý stůl – čistá hlava,“ odpověděl arcikancléř. Pak vstrčil letáček kvestorovi do ruky.

„Co kdybyste tam zaběhl a zjistil, co je na tom pravdy? Možná že je to všechno jen nějaká nafouknutá bublina. Jo, a kvestore, po zemi, prosím, po svých!“

Mikuláše to následujícího dne neodolatelně přitahovalo k boudám a kůlnám za Kbelíkem. Když už v tom nebylo nic jiného, tak alespoň to, že neměl co dělat, a nesnášel, když nemohl být nějakým způsobem užitečný.

Jak už bylo mnohokrát řečeno, na světě existují dva druhy lidí. Jsou tady ti, kteří, když před ně postavíte sklenici naplněnou přesně do poloviny vodou, řeknou: Ta sklenice je z poloviny plná. A pak jsou tady ti, kteří řeknou: Ta sklenice je z poloviny prázdná. Jenže svět *patří* těm, kdo se na takovou sklenici podívají a řeknou: Co je s tou sklenicí? Haló! Pojdte sem. Promiňte, ale *tohle* má být moje sklenice? To tedy ne! *Moje* sklenice byla *plná!* A *kromě toho* byla taky mnohem větší!

A na druhém konci baru je svět plný těch lidí, kteří svou sklenici rozbili, kterým ji někdo převrátil (obvykle ten, kdo se dovolával *větší* sklenice), nebo těch, kdo dokonce vůbec žádnou sklenici nemají, protože se mačkali někde vzadu a barman si jich vůbec nevšiml.

Mikuláš patřil k těm bez sklenice. A to bylo dost zvláštní, protože se narodil v rodině, která nejenže měla hodně velkou sklenici, ale ještě si mohla dovolit lidi, kteří postávali všude kolem s láhvemi a dávali pozor, aby nikdy nebyla prázdná.

Byla to dobrovolná bezsklenicitost a začalo to už v letech, kdy byl Mikuláš ještě dosti mladý.

Mikulášův bratr Ruprecht, protože byl starší, nastoupil do školy Cechu vrahů v Ankh-Morporku, která se všeobecně považovala za nejlepší školu pro děti ze společenské třídy plných sklenic. Mikuláš, jako méně důležitý syn, byl poslán do soukromé internátní školy zvané Mlýnské kameny. Byla to škola tak bezútešná a spartánská, že si sem mohly dovolit posílat své syny jen ty nejlepší rodiny.

Škola Mlýnské kameny byla velká žulová budova na deštěm nasáklých blatech a jejím účelem bylo udělat z hochů muže. Vžitá praxe předpokládala jisté větší procento ztrát, a pokud si Mikuláš pamatoval, provozovaly se tam především velmi jednoduché a divoké hry, které se pravidelně odbývaly na zdravém, chladném dešti pod širým nebem. Malí, tlustí, pomalí nebo neoblíbení byli převálcováni, přesně jak to měla matka Příroda původně v úmyslu, ale přirozený výběr působí mnoha způsoby a Mikuláš přišel na to, že má jisté vlohy k přežití. Jeden z dobrých způsobů, jak přežít na hřištích Mlýnských kamenů, byl rychle běhat a křičet co nejhlasitěji a přitom být pokud možno co nejdále od míče. To mu vysloužilo, ať je to jakkoliv podivné, pověst ostrého hochy a ostrost se v Mlýnských kamenech cenila nade vše, i když mimo jiné také proto, že skutečné výkony byly poměrně vzácné. Profesorský sbor v Mlýnských kamenech věřil, že „ostrost“ v dostatečném množství může nahradit méně ceněné vlastnosti, jako byla inteligence, předvídavost nebo pravidelný trénink.

Byl opravdu *ostrý* ve všem, co se týkalo slov. To se ovšem v Mlýnských kamenech nepovažovalo za nic pozoruhodného, dokonce ani žádoucího, protože většina Mikulášových spolužáků počítala s tím, že nebude pero potřebovat k úkonům těžším, než je zhotovení vlastního podpisu (a většina z nich se během dvou tří let skutečně podepisovat naučila). To mu však poskytovalo možnost číst si celá dlouhá rána cokoliv, co se mu právě zalíbilo, zatímco všude kolem něj se rozložití útočníci a rvavá křídla, z nichž jednoho dne budou přinejmenším první

ministři jejich zemí, učili uchopit do ruky brk tak, aby ho nezlomili.

Mikuláš ukončil školu s dobrým výsledkem, což bývá dost často případ oněch studentů, které si profesorský sbor vybavuje buď jen matně, nebo vůbec ne. Pak se ovšem jeho otec ocitl před problémem, kam s ním.

Mikuláš byl mladší syn a rodinná tradice spočívala v tom, že se mladší syn včlenil do lůna některé z církví, kde nemohl napáchat celkem žádné fyzické škody. Jenže nepřiměřená dávka přečtených knih si vyžádala svou daň. Mikuláš si uvědomil, že teď považuje modlitby za stejně smysluplnou činnost, jako když někdo o něco žádá bouře.

Téměř přijatelná by byla i správa pozemků, jenže Mikuláš měl dojem, že země se všeobecně nejlépe spravuje sama. Fandil půdě a venkovu za předpokladu, že je viděl oknem.

Vojenská kariéra – to už se mu vůbec nelíbilo. Měl zakořeněný odpor k zabíjení lidí, a ještě větší k zabíjení těch, které neznal.

Miloval čtení a psaní. *Líbila* se mu slova. Slova nekřičí ani se nehádají, což se nedalo říct o ostatních členech Mikulášovy rodiny. Slova se nikdy nesnažila najít za mrazu blátivou louží, v níž by se mohla zamazat. Nikdy neuhodila neškodná zvířata. Dělal, co jim řekl, aby dělala, a on tedy řekl, že chce psát. Otec vybuchl. V jeho světě byl písař jen jediný stupínek nad učitelem. U všech bohů, člověče, vždyť oni ani nejezdí na koni! A následovala další Slova.

Výsledkem bylo, že Mikuláš odešel do Ankh-Morporku, který byl cílem všech ztracených lidí bez cíle. Tam si tiše a ne nápadně udělal živnost ze psaní slov a byl si jist, že ze všeho vyvážl velmi dobře, a to především v porovnání s Ruprechtem, který byl mohutný, hřmotný a veselý – jednoduše přirozený, nikoliv narozený – typ pro Mlýnské kameny.

A pak začala válka s Klačí...

Byla to nedůležitá válka, která vlastně skončila dříve, než začala, ten druh války, o níž obě strany předstíraly, že se nikdy

neodehrála a že se vlastně nic nestalo. Co se však stalo v těch několika dnech ošklivého zmatku, byla smrt Ruprechta ze Slova. Zemřel pro svou víru, v níž kromě jiných převládalo klasické mlýnskokamenovské přesvědčení, že odvaha dokáže nahradit zbroj a že Klačané se dají na útěk, když bude křičet dosti hlasitě.

Mikulášův otec při jejich posledním setkání dlouze přednášel o pyšných a vznešených názorech šlechticů ze Slova. Ty původní počítaly s různými ošklivými úmrtími, ovšem především s úmrtími cizinců, ale jak Mikuláš pochopil, považovali šlechtici ze Slova stále ještě za slušnou druhou cenu, když zemřeli jako druzí po svém protivníkovi. A Slovoští byli vždycky v čele, když je povinnosti a město zavolaly. Proto přece *existovali*. Cožpak nebylo rodinným heslem *Le Mot Juste*? Správný Slovo na správném místě, říkal Mikulášův otec. Nedokázal pochopit, proč Mikuláš není ochoten vrhnout se do objetí téhle skvělé tradice, a vyřešil celou situaci způsobem, který byl lidem jeho druhu vlastní. Neřešil ji.

Díky tomu sestoupilo na rodinu Slovoenských velké a frigidní ticho, proti němuž byla mrazivá zima rozpálenou saunou.

A v tomhle pochmurném stavu mysli bylo rozhodně velmi obveselující vejít do tiskárenské místnosti a najít tam kvestora, který se s Dobrohorem dohadoval o teorii a praxi slov.

„Počkejte, počkejte,“ volal právě kvestor, „*obrazně řečeno* je samozřejmě slovo tvořeno jednotlivými písmeny, ale ta existují jen –“ několikrát půvabně zamával dlouhými prsty, „*teoreticky*, abych tak řekl. Jsou, jak by se to tak řeklo, samozřejmě, *partis in potentia*, a obávám se, že by bylo velmi nesofistikované představovat si, že *skutečně* existují – *unis et separato*. Samozřejmě, onen projekt, dát literám jejich vlastní fyzickou existenci, filozoficky vzato, ve mně budí nesmírné obavy. Vždyť by to samozřejmě bylo jako nechat po světě pobíhat třeba samotné nosy nebo prsty –“

Tak to už byla čtyři „samozřejmě“ po sobě, pomyslel si Mikuláš, který si takových věcí všímal. Čtyři „samozřejmě“ použitá

jednou osobou v krátké řeči signalizovala, že už každou chvíli dojde k prasknutí jejího vnitřního pera.

„Máme celé zásuvky plné písmen,“ sdělil kvestorovi klidně Dobrohor. „Dokážeme vytvořit každé slovo, které si budete přát.“

„No a v tom je právě ta potíž,“ odpovídal kvestor. „Co když si ten kov bude pamatovat slova, která z něj byla vytištěna? Víte přeci, že rytci ničí své formy a očistný efekt ohně působí, že –“

„Promiňte, vaše uctivosti,“ přerušil ho Dobrohor. Jeden z trpaslíků ho opatrně poklepal po rameni a podal mu čtverec papíru. Dobrohor ho podal kvestorovi.

„Tuhle mladý Caslon si myslel, že by se vám tohle mohlo zalíbit jako suvenýr,“ řekl. „Vysázel to podle toho, jak jste mluvil, a pak to obtáhl v ručním presu. V tomhle je velmi rychlý.“

Kvestor se pokusil změřit si mladého trpaslíka přísným pohledem od hlavy k patě, i když to nebyla vůči trpaslíkům ta nejlepší taktika, protože na nich bylo od hlavy jen velmi málo co měřit.

„Ano?“ usmál se poněkud povýšeně. „No, to je...“ Očima přeletěl papír.

Pak mu zaskočilo.

„Ale vždyť to je... to jsou... když jsem řekl, že... jen před chvilkou jsem řekl... jak jste věděli, že řeknu právě... tedy, to jsou moje vlastní slova...“ zakoktal se a umlkl.

„Samozřejmě nejsou přesně rozpálena,“ poznamenal Dobrohor.

„No tak počkejte, okamžik –“ začal kvestor.

Mikuláš si jich přestal všímat. Ten velký plochý kámen... to chápal, i rytci používali jako pracovní plochu velký plochý kámen. A viděl trpaslíky, jak zvedají papírové archy z rámců s kovovým písmem, ale i to svým způsobem dávalo smysl. A to, co řekl kvestor, bylo nesprávné. Vždyť kov neměl duši.

Nahlédl přes hlavu trpaslíka, který shromažďoval drobná písmenka do malého kovového úhelníku. Jeho krátké špalíko-

vité prsty hbitě vybíraly jednotlivé litery z velké zásuvky, rozdělené na samostatná malá oddělení. Velká písmena byla umístěna nahoře, malá dole, velká s čárkou či háčkem vlevo uprostřed, malá, stejně vybavená, vpravo uprostřed. Bylo dokonce možné udělat si základní představu o tom, co vlastně skládá, když člověk pozorně sledoval, do které přihrádky na velké zásuvce trpaslík sahá.

„V-y-d-ě-l-e-j-t-e s-i v-e s-v-é-m v-o-l-n-é-m č-a-s-e –“ zamumlal potichu.

V hlavě se mu utvořilo nezvratné podezření. Podíval se na na štůsek mastných papírů vedle zásuvky.

Byly pokryty ostrým hustým písmem, které prozrazovalo na svého tvůrce, že trpí zácpou a špatně drží pero.

Na ASP Kolíka ani jeho rukopis si nesedaly žádné mouchy. Byl by jim účtoval pronájem.

Téměř podvědomě si Mikuláš vytáhl zápisník, olízl tužku a velmi pečlivě si svým soukromým těsnopisem zapsal:

„Úžas. záž. v díl. při zaháj. prov. tisk. maš. u znam. Kbel. Díl. prov. p. G. Dobrohor, trpsl., který způs. mn. rozruch. ve všch obl. městs. obch.“

Přestal psát. Rozhovor na druhém konci dílny na sebe vzal mnohem smířlivější tón.

„Kolik za tisíc?“ ptal se kvestor.

„Čím víc výtisků, tím je to levnější,“ odpovídal mu Dobrohor. „Ale ani malé počty nám nedělají potíže.“

Na kvestorově tváři se usadil onen vřelý výraz někoho, kdo jedná o velkých počtech a ve velkých číslech a teď najednou vidí, jak se jedno z těch velkých, odpudivých čísel v nejbližší budoucnosti podstatně zmenšuje. V takových případech větší filozofie nemá velkou šanci. A na Dobrohorově tváři bylo zase vidět úsměv někoho, kdo přišel na to, jak proměnit olovo na další zlato.

„Výborně, ale chápejte, že smlouvu takového rozsahu bude muset podepsat sám arcikancléř,“ pokračoval kvestor, „a mohu

vás ujistit, že ten naslouchá *velmi pozorně* všemu, co mu doporučím.“

„To jsem si jist, vaše lordstvo,“ přikyvoval Dobrohor spokojeně.

„Hm, a mimochodem,“ ozval se znovu kvestor, „pořádáte vy, lidičky, nějakou výroční večeři?“

„Ale jistě, to je samozřejmé,“ přikývl trpaslík.

„A kdy?“

„Kdypak by se vám to hodilo?“

Mikuláš si zapsal: „J. s. zd. bl. prv. uzvřn vlkobch. s jed. vlk. org. měst.“ A pak si připsal, protože byl opravdu velmi poctivé povahy: „Slyšeli jsme.“

No prosím, věci se začaly odvíjet více než příjemně. Teprve dnes ráno odeslal jeden dopis a už měl důležitou zprávu do dalšího –

– až na to, že jeho zákazníci neočekávali další dopis dříve než za měsíc. Napadlo ho, že v té době už tahle věc asi nebude skoro nikoho zajímat. Na *druhé* straně, když jim o tom nedá vědět, mohl by si někdo stěžovat. Byly tady všechny ty nepříjemnosti s deštěm psů v ulici U melasového dolu, které ho potkaly minulý rok, a to se ještě žádný takový déšť nekonal.

Ale i kdyby přesvědčil trpaslíky, aby použili hodně velké písmo, s jednou zvěstí se daleko nedostane.

Sakra.

Bude se muset poohlédnout a najít ještě něco.

V náhlém popudu přistoupil k odcházejícímu kvestorovi.

„Promiňte, pane,“ řekl.

Kvestor, který se cítil být ve skvělé náladě, vesele pozvedl obočí.

„Hmm? To je pan ze Slova, že?“

„Ano, pane, já bych –“

„Obávám se, že všechno, co potřebujeme napsat, si na univerzitě napíšeme sami,“ zavrtěl hlavou kvestor.

„Víte, napadlo mě, pane, zda bych se vás mohl zeptat, co si

myslíte o tom novém tisknoucím stroji pana Dobrohora,“ řekl Mikuláš.

„Proč to?“

„Ehm... třeba proto, že mě to opravdu zajímá? A taky bych váš názor rád uvedl ve svém novinkovém dopise. Chápete? Názor jednoho z čelných představitelů nejproslulejšího ankh-morporského thaumaturgického podniku!“

„Nóóó –“ kvestor zaváhal. „To máte na mysli ty věcičky, které zasíláte vévodkyni z Quirmu a vévodovi ze Sta Helit a dalším takovým lidem?“

„Ano, pane,“ přikývl Mikuláš. Mágové byli strašliví snobové.

„Ehm. Tedy, v tom případě... můžete říci, že je to první krok správným směrem, který přinese... hm... bude jistě vítán všemi pokrokově uvažujícími lidmi a vtáhne kopající a odporem ječící město Ankh-Morpork do století Ovocného netopýra.“ Ostřížím zrakem sledoval, jak si Mikuláš jeho slova zapisuje. „A *já* se jmenuji Dr. A. A. Hřmotvůkol. Dr. Mag. (7st.), Dr. Thaum. Bac. Okult. abs. Mag. kol. Bac. Manip. To Hřmotvůkol s ‚x‘.“

„Jistě, pane Hřmotvůkole. Ehm... co se týče století Ovocného netopýra... to právě končí, pane. Vy byste si přál, aby bylo kopající a odporem ječící město vyvečeno ze století Ovocného netopýra, že?“

„Pochopitelně.“

Mikuláš si to zapsal. Bylo pro něj záhadou, proč by se věci měly někam tahat, zatímco kopají a ječí odporem. Jak se zdá, zatím ještě nikdy nikdo nezkusil odvést je tam někam za ručičku a s dobrým slovem na rtech.

„A předpokládám, že mi pošlete jednu kopii, až to vyjde, mladíku,“ řekl kvestor.

„Jistě, pane Hřmotvůkole.“

„A kdybyste ode mě v budoucnosti ještě něco potřeboval, neváhejte se zeptat.“

„Díky, pane. Nezlobte se, ale já měl vždycky dojem, že je univerzita proti používání pohyblivých liter.“

„Oh, *já* si myslím, že už je načase vykročit vstříc vzrušujícím výzvám, které před nás staví století Ovocného netopýra,“ odpovéděl kvestor.

„Ale to... to je právě to století, které se chystáme opustit, pane.“

„No, právě proto už je nejvyšší čas, abychom se těm výzvám konečně postavili, nemyslíte?“

„To jste udeřil hřebík na hlavičku, pane.“

„Ale teď už musím letět,“ loučil se kvestor. „I když to, bohužel, nesmím.“

Lord Vetinari, Patricij města Ankh-Morporku, se ještě jednou opatrně pokusil zasunout brk do kalamáře. Kalamář byl zamrzlý.

„To tady ani nemáte pořádný oheň?“ zeptal se Hugolín Výsměšek, nejvyšší kněz Slepého Io a neoficiální mluvčí městských církví a kultů. „Tedy, ne že bych byl ten, kdo miluje přetopené místnosti, ale tady *mrzne!*“

„Je tady frišno,“ připustil lord Vetinari. „Je to zvláštní, ale ten led je mnohem světlejší než zbytek inkoustu. Nevíte, co by to mohlo působit?“

„Asi věda,“ odpovéděl nepřítomně Hugolín. Stejně jako jeho mágský bratr, arcikancleř Vzoromil, ani Hugolín nemínil plýtvat časem na nějaké přihlouplé otázky. Jak bohové, tak magie vyžadovali tvrdé, logicky uvažující muže a bratři Výsměškové byli tvrdí jako skála. A v jistém smyslu stejně logičtí.

„Aha. A mimochodem... kde jsme to skončili?“

„Tohle musíte zastavit, Havelocku. Vždyt znáte... význam.“

Jak se zdálo, nedokázal Vetinari odtrhnout pohled od inkoustu. „*Musím*, Vaše Svatosti?“ odpovéděl chladně, aniž zvedl pohled.

„Vy přece *víte*, proč jsme proti tomuhle pohyblivému nesmyslu!“

„Mohl byste mi to připomenout... Podívejte, ten led se kývá nahoru a dolů.“

Hugolín si povzdechl. „Slova jsou příliš důležitá, než bychom je mohli ponechat strojům. Proti rytí nemáme nic, to dobře víte. Nemáme nic proti tomu, když jsou slova dobře upevněna... Ale slova, která se dají rozebrat, aby se z nich vytvořila jiná slova... Tak to by mohlo být po čertech nebezpečné. A já mám dojem, že ani vám se to moc nelíbí, že?“

„Všeobecně řečeno, nelíbí,“ přikývl Patricij. „Jenomže ty mnohé roky, po něž vládnu tomuhle městu, Vaše Svatosti, mě už naučily, že nemůžete zabrzdit vulkán. Někdy je lepší nechat věci, aby se braly svou vlastní cestou. Ve většině případů na té cestě dříve či později zahynou.“

„Ne ke všem věcem jste zaujímal takhle benevolentní postoj, Havelocku,“ zamračil se Hugolín.

Patricij na něj vrhl chladný pohled, který trval dost dlouho na to, aby naleptal bariéry klidu a pohody.

„Mým heslem vždycky bylo ‚přizpůsobivost a pochopení,‘“ řekl.

„Můj bože, vážně?“

„Samozřejmě. A byl bych rád, abyste teď vy i váš bratr pochopili, Svatosti, s přizpůsobivostí vám vlastní, že tenhle podnik si založili a provozují trpaslíci. A víte, kde je největší trpasličí město na světě, Vaše Svatosti?“

„Cože? Hm... tak okamžik... Vím o jednom místě v –“

„Ano. Tím začíná každý. Ale ve skutečnosti je to Ankh-Morpork. V současnosti tady žije přes padesát tisíc trpaslíků.“

„To není možné!“

„Ujišťuji vás, že to je pravda. Máme už tradičně velmi dobré vztahy s trpasličími společenstvy v Überwaldu a kolem Plosko-lebčí hory. Při jednáních s trpaslíky jsem dbal na to, aby přátelská a otevřená ruka města vždy mířila mírně dolů. Předpokládám, že v tomhle dlouhodobém období chladného počasí jsme všichni velmi rádi, že do města denně připlouvá celá řada lodí naložených uhlím a olejem na svícení z trpasličích dolů. Chápete mě, že?“

Hugolín vrhl rychlý pohled ke krbu. Mezi temnými zbytky tam zahlédl jeden uhel, který si navzdory vši pravděpodobnosti sám tiše kouřil.

„A kromě toho,“ pokračoval Patricij, „je velmi těžké ignorovat tenhle nový způsob... hm... tisku, když už v současné době existují tiskaři v Agateánské říši, a jak jistě víte, dokonce i v Omnii. A z Omnie, což si jistě také uvědomujete, exportují Omniánci obrovské množství jejich Svaté knihy Omovy a dalších náboženských brožurek, na něž jsou tak pyšní.“

„Ty jejich evangelikální nesmysly,“ zamračil se Hugolín. „To už jste měl dávno zakázat.“

A znovu Patricijův pohled zaletěl o hodný kus dál, než bylo příjemné.

„Zakázat víru, Vaše Svatosti?“

„No, když jsem řekl *zakázat*, myslel jsem tím –“

„*Jsem si jist*, že mě nikdo nemůže nazvat despotou, Vaše Svatosti,“ přerušil ho Vetinari odměřeně.

Způsob, jímž se Hugolín Výsměšek pokusil vylehčit situaci, byl velmi nešťastný. „Rozhodně už ne podruhé, hahaha.“

„Promiňte?“

„Řekl jsem..., že rozhodně už ne podruhé... haha.“

„Omlouvám se, ale nějak vám v tomto okamžiku nerozumím.“

„Byl to takový malý vtípek, Hav – můj pane.“

„Oh. Ano. Aha,“ řekl Vetinari a slova zvadla ve vzduchu. „Ne, bohužel, brzo zjistíte, že Omniánci mohou zcela svobodně distribuovat své radostné zprávy o Omovi. Neklesejte však na mysl! Vždyť vy *jistě* máte nějaké dobré zprávy a novinky o životě svatého Io?“

„Cože? Aha, no, jistě. Minulý měsíc se trochu nastydl, ale už je zdrav a v pořádku.“

„Skvělé. To *je* dobrá zpráva. Nepochybuji o tom, že tahle vaše slova tiskaři rádi rozšíří. A jsem si jistý, že budou pracovat přesně podle vašich požadavků.“

„A to jsou všechny vaše důvody, můj pane?“

„Myslíte snad, že mám ještě nějaké jiné?“ podíval se na něj Vetinari. „Moje pohnutky jsou, jako ostatně vždycky, zcela průhledné.“

Hugolín si pomyslel, že „zcela průhledné“ může znamenat, že je můžete jasně prohlédnout, ale také že je nemusíte spatřit vůbec.

Lord Vetinari zalistroval ve složce, v níž bylo založeno několik listů papíru. „Je však *pravda*, že Cech rytců v loňském roce zvedl ceny třikrát.“

„Aha. Chápu,“ přikývl Hugolín.

„Civilizace je poháněna slovy, Vaše Svatosti. Civilizace – to *jsou* slova. To by konec konců nemělo být nijak zvlášť drahé. Svět se otáčí, Vaše Svatosti, a nám nezbyvá nic jiného než se otáčet s ním.“ Usmál se. „Kdysi dávno spolu národy bojovaly jako velké vrčící šelmy v močále. Velkou část toho močálu ovládal Ankh-Morpork, protože měl nejdokonalejší tesáky a drápy. Jenže v dnešních dnech nahradilo zuby a drápy zlato, a u všech bohů, jak se zdá, je ankh-morporský tolar jednou z nejvyhledávanějších měn našeho světa. Už zítra... možná jedinou zbraní budou slova. Vážená slova, nejrychlejší slova, poslední slova. Podívejte se z okna a řekněte mi, co vidíte.“

„Mlhu,“ odpověděl velekněz.

Vetinari si povzdechl. Počasí občas nemělo smysl pro dramatický spád vyprávění.

„*Kdyby byl jasný den*,“ pokračoval pak ostrým tónem, „viděl byste na druhé straně řeky velkou věž semaforu. Jejím prostřednictvím slova odcházejí do všech koutů světa a jiná se k nám vrací. Není to tak dávno, kdy mi trvalo skoro měsíc vyměnit si dopis s naším velvyslancem v Genově. Když mu *ted'* pošlu zprávu, mohu mít odpověď zítra. Některé věci se zjednodušují a stávají se snazšími, ale to je naopak někdy komplikuje. Musíme se měnit podle toho, jak se mění naše myšlení. Slyšel jste někdy o dálkovém obchodě?“